

Ege Coğrafya Dergisi, 19/1 (2010), 13-30, İzmir
Aegean Geographical Journal, 19/1 (2010), 13-30, İzmir—TURKEY

RUSYA'DAN TÜRKİYE'YE ULUSAŞIRI GÖÇ: ANTALYA'DAKİ RUS GÖÇMENLER

Transnational Migration from Russia to Turkey: Russian Migrants in Antalya

Ayla DENİZ

*Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara
ayladeniz07@gmail.com*

E. Murat ÖZGÜR

*Ankara Üniversitesi, DTCF Coğrafya Bölümü, Ankara
ozgur@ankara.edu.tr*

Abstract

The information accelerated by the processes of the globalization and the human dynamism and the new ways of practical living created by the political, economical and the structure of the environment changes occurred after the dissolution of the Soviet Union cause different immigrant groups heading to Turkey and raise the number of the immigrants. Antalya, one the most important touristic city of Turkey has become a popular target of the immigrants internationally soon after the 2000's. In this context, it is remarkable that throughout all the foreign population living in Antalya, the visibility of Russians in the social life is quite increasing. In the researches concerning about the foreign habitants who live in Turkey, the absence of the specific researches which contains only about the Russian immigrants directly is the main reason of this study. By giving out the fundamental qualifications of the Russian contribution to international literature of immigration and the characteristics of the process of the information give hints about the politics concerning the immigrants. The research is based on the verity of the field research which was practiced between 2007-2010 in Antalya and various information provided from institutions. This labour movement out of the borders of Russia to Antalya is mostly supported by the participation of single young women. According to the information gathered, the intensity of the immigration to Antalya is envisioned to increase.

Keywords: International Migration, Antalya, Russian migrants, Tourism

Öz

Küreselleşme süreciyle hızlanan bilgi ve insan hareketliliği, turizmdeki gelişmeler ve SSCB'nin dağılmasının politik, ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişmelerle yarattığı yeni yaşam pratikleri, Türkiye'ye farklı göçmen gruplarının yönelmesine ve göçmen sayılarının da artışına neden olmuştur. Türkiye'nin önemli turizm bölgelerinden biri olan Antalya ili, özellikle 2000'li yıllardan sonra popüler bir uluslararası göç hedefi haline gelmiştir. Bu bağlamda Antalya'da yaşayan yabancılar içinde Rusların toplumsal hayattaki görünürlüğü'nün artması dikkat çekicidir. Türkiye'de yaşayan yabancılar için çalışmalarında, kendi göç sistemlerini oluşturan Rus göçmenlerin doğrudan araştırılmamış olması, bu çalışmanın yapılma gerekçesidir. Antalya'da yaşayan Rusların temel niteliklerinin ve Antalya'da göç sürecindeki belirleyicilerinin ortaya konmasıyla, uluslararası göç literatürüne katkı sağlanması ve göçmenlere yönelik politikalarda fikir vermesi amaçlanmaktadır. Araştırma, 2007-2010 yılları arasında Antalya'da gerçekleştirilen alan araştırmasının bulguları ile

çeşitli kurum/kuruluşlardan alınan bilgilere dayanmaktadır. Rusya'dan Antalya'ya gerçekleşen bu ulusaşırı emek hareketi, çoğunlukla evli olmayan genç kadınların katıldığı turizme dayalı bir göç niteliği taşımaktadır. Elde edilen bilgilere göre, Rusya'dan Antalya'ya gerçekleşen göçün artarak devam edeceği öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Uluslararası göç, Antalya, Rus göçmenler, Turizm

Giriş

Günümüzde küreselleşme, dünya çapındaki en önemli sosyo-mekânsal değişim ve dönüşüm süreçlerinden biri olarak gösterilmektedir. Bu sürecin en belirgin özellikleri arasında ise; sermaye, mal, para, fikirler, kültürel değerler ve insanlar gibi farklı unsurların, artan biçimde sınırlar arası dolaşımı ve çok farklı konumlardan denetlenen ulusaşırı ağların yaygınlaşması yer almaktadır. *Her geçen gün daha fazla ülkeyi doğrudan ya da dolaylı etkisi altına alan küreselleşme süreci bu bağlamda; insan hareketliliğini de eş zamanlı olarak yöneterek, göç alan ve veren ülkelerin sayısını ve hareketin hacmini artırmıştır (Abadan-Unat 2000, 2006; Castles ve Miller 2008; Danuş 2004; Labadie-Jackson 2008; Zlotnik 1998)*

Uluslararası hareketlilikteki artış, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşü ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle daha da belirgin hale gelmiştir ki bu hareketlilik, 1970'li yılların ortalarından beri karmaşık bir süreç olarak gittikçe ivme kazanan küreselleşme olgusu içinde önemli bir dinamik olarak politik ve akademik ajandalardaki yerini almıştır (Castles, 1999). Sınır aşan insan hareketliliğinin çok eski dönemlerden beri devletleri ve toplumları biçimlendirdiği bilinmekle birlikte, son yıllarda yaşananlar; küresel kapsamı, yerel ve uluslararası politikadaki merkezi rolü ile olağanüstü sosyal, kültürel, ekonomik, hatta demografik ve politik sonuçlarıyla geçmiştekilerden ayrılmaktadır. Karşılıklı bağımlılığın yeni biçimleri, ulusaşırı topluluklar ile iki taraflı ve bölgesel birliktelikler, çok sayıda insanın yaşamını hızla dönüştürmekte ve bu dönüşümle birlikte hem devletlerin hem de toplumların kaderi birlikte şekillenmektedir.

Sözü edilen bu gelişmelerin bir sonucu olarak, son yıllarda *ulusaşırı göç* kavramı, sosyal bilimciler arasında daha fazla dikkat toplamaya başlamıştır (Faist 2003 Levitt ve Jaworsky, 2007). Kısa süreli ve geçici emek hareketlerinden ve

bireylerin/grupların gittikleri ülkeye hızla uyum sağladıkları ve kendi ülkeleriyle sosyal bağlarını kopardıkları uluslararası göçten farklı olarak ulusaşırı göç; insanların, kaynak ve hedef ülke arasında sürekli ve aktif bir sosyal ağ oluşturmalarına gönderme yapmaktadır (Erder 2010; Faist 2003; Yüksek 2003). Böylece, sadece göçün *kaynak* ve *hedef* alanlarından değil, fakat aynı zamanda her iki yer arasında kurulan bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik ilişkiler sayesinde çok kültürlülüğü ortaya çıkaran ve küreselleşmenin tamamlayıcı bir boyutu/sonucu olarak algılanan *ulusaşırı topluluklardan* söz edilmeye başlanmıştır (Faist 2003).

Küreselleşmenin önemli sonuçlarından biri göç olmakla birlikte, en önemli araçlarından biri de yine temelde insan hareketliliğine dayanan turizm faaliyetleridir. Son yıllarda göç ve turizmdeki gelişme, küreselleşmenin uluslararası göçmen ve turist sayılarındaki artışla açıkça izlenebilen en önemli belirtilerinden sayılmakta ve bu iki kavramın birbirine bağlı olduğu düşünülmektedir (World Tourism Organization-UNWTO 2009). Göç, gidilen ülkelere sosyal ve ekonomik katkı yapmakta, kültürel açıdan toplumları zenginleştirmekte, turizm ürünlerini arttırmakta ve seyahat, konaklama, yemek hizmeti ve diğer turizm sektörleri için işgücü sağlamaktadır. Bu bağlamda iki farklı kavramla karşılaşılmaktadır (UNWTO 2009) : *Turizme dayalı göç (Tourism-led Migration)* ve *göçe dayalı turizm (Migration-led Tourism)*. Uluslararası turizm ve hareketlilikteki artış, turizmdeki işgücü açığını kapatmaya giden gençlerin nüfus hareketi veya turizm patlaması yaşayan ülkelerdeki inşaatlarda çalışmaya giden erkek işçilerin göçü veya emekli göçleri, ikinci ev sahiplerinin hareketleri gibi turizme dayalı hareketlerin artışını beraberinde getirmektedir. Göçe dayalı turizm ise; gittikleri ülkelerde kalıcı olmayan göçmenler tarafından ülkelere yaptıkları ziyaretlerle ortaya çıkan turizm faaliyetidir ki bazı

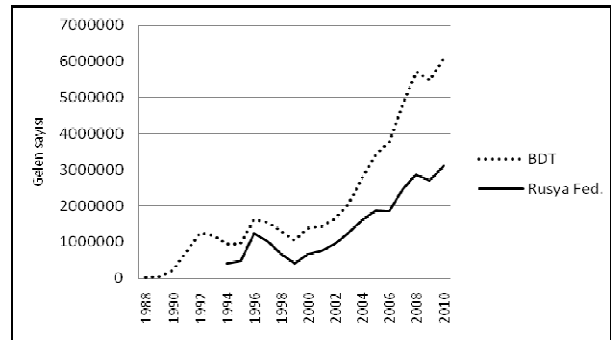
ülkelerde bu ziyaretlerin değeri toplam turizmin %70'ine kadar erişmektedir (UNTWO 2009).

Türkiye'de 1980'li yıllardan itibaren yapısal bir dönüşüme neden olan dışa açılma politikaları ve ihracata dayalı büyüme modeli sayesinde ülke ekonomisi hızla büyümüş, turizm sektörü de artan kapasitelerle ekonomiyi sürükleyici sektörlerden biri haline gelmiştir. Türkiye'de turizmin özellikle 1990'lı yıllardan itibaren yıldızı parlayan bir sektör haline gelmesiyle bu alana yapılan yatırımlar/teşvikler artmış ve turizm diğer sektörlerle karşılaştırıldığında oldukça yüksek bir hızda gelişme göstermiştir (Lordoğlu 2009). Bu çerçevede bir yandan turistik tesislerin sayısı ve yatak kapasiteleri artarken; diğer yandan uluslararası platformda büyük çaplı tanıtım kampanyaları düzenlenmiş, yabancı turistlere yönelik her şey dâhil sistemi gibi ucuz tatil programları oluşturulmuş ve ulaşım alt yapısı geliştirilmiştir. Böylece Türkiye'ye gelen turist sayısı 1981 yılında sadece 1.158.125 iken, bu sayı 2010'da 28.632.204'e erişmiştir (Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 1994a; Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK 2011).

1977 yılında onaylanarak yürürlüğe giren "Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi" ve Türkiye'de turizm sektörünü düzenleme, geliştirme, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturma amacıyla 1982 yılında çıkarılan "Turizmi Teşvik Kanunu" ile birlikte, Türkiye'nin 1980 sonrası dışarıya açık liberal politikalarla yönetilmeye başlaması, TL'nin konvertibilitesi, ülkeye giriş-çıkış prosedürlerinin azaltılması, Türkiye'nin uluslararası alanda, özellikle ticari bakımdan gittikçe önem kazanması, 1618 sayılı *Seyahat Acenteleri Birliği ve Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği* gibi etkili yasal düzenlemelerin yapılması, ülkenin güney ve batı sahillerinde turizmin hızla gelişmesine yol açmıştır.

Yıldan yıla artan turist akışlarının sonucunda Türkiye'nin turistik bir destinasyon olarak uluslararası turizmde belirginleştiği yıllarda, liberal sınır politikası uygulamaları sayesinde kapıların ülkede kısa süreli kalacak yabancılara açılmasıyla, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ile Türkiye arasındaki istikrarlı ekonomik ve politik ilişkilerde güven ortamının gelişmesi birleşince, bu bölgeden gelen turistlerin sayısı (mevcut kurallar, gelen yabancıların turist olacağını varsaymaktadı)

artmıştır (Erder 2010). Bununla birlikte Türkiye'deki nispeten ucuz yaşam ve tatil olanakları, coğrafi yakınlığın sağladığı kolay ve ucuz seyahat fırsatları, zamanla ülkeye ve ev sahibi topluma alışma/kültürel yakınlaşma, evlilik ve iş yapma stratejilerinde kazanılan deneyim ve düzensiz göçe destek sağlayan aracı kurumlar, ek olarak Rusça konuşan BDT'li yatırımcıların doğrudan veya Türk ortaklarıyla kurdukları turistik ve diğer işletmeler sayesinde artan ilişki düzeyi ve oluşturulan toplumsal ağlar, görece daha iyi yaşam ve çalışma koşulları, Türkiye'yi hem turistler hem de "sözde turistler" (1) için çekici bir ülke konumuna getirerek (Bloch 2010; Erder 2010; İçduygu 2004; Kaiser 2010; Zueva 2005) turizme dayalı ulusaşırı hareketleri teşvik etmiş ve gelenlerin sayısını arttırmıştır. Nitekim eski SSCB'den gelenlerin 1988'de 21.567 olan sayısı, on kattan fazla artışla 1990'da 222.537'ye çıkmış; BDT ismini alan bu ülke grubundan gelenler, sonraki yıllarda da düzenli olarak artarak 2010'da 6.075.484 kişiye (1988'de Türkiye'ye giriş yapan yabancıların sadece %0.5'i Rusça konuşan eski Sovyetler Birliği vatandaşlarından oluşurken; bu oran 2010'da %20-22 seviyelerine) ulaşmıştır (DİE 1994a; TÜİK 2011). BDT vatandaşlarından Türkiye'ye turist vizesiyle giriş yapanlar arasında ilk sırada yer alacak ve bu grubun yarısını oluşturacak şekilde Ruslar gelmektedir ki bunların sayısı 2010 yılında 3.107.043 kişiyi bulmuştur (Şekil 1). Bu durum aynı zamanda turizm sektöründe Rusça bilen işgücü talebini de arttırmıştır.

Şekil 1: BDT ve Rusya Federasyonu'ndan Türkiye'ye gelen turistlerin miktarı, 1988-2010

Figure 1: Number of tourist arrivals from Commonwealth of Independent States and Russian Federation to Turkey, 1988-2010. Kaynak: DİE, 1994a,b,c, 1995, 1999a,b, 2003,a,b, 2005; TÜİK, 2006, 2007, 2008, 2009 ve 2011

BDT'den gelenler içinde Türkiye'de kısa veya uzun süreli çalışma/iş yapma (bavul ticareti dâhil) niyetinde olanlar da bulunmaktadır. Bu hareketlere katılanların geçmişte Türkiye'ye gelen kalıcı göçmenlerden farkı, *mekik göçü* de denilen (Erder 2010) salınımlı seyahat paterni (Buijs 1993) veya döngüsel (Morokvasic 1996; Morokvasic ve De Tinguy 1993) göçmenlerin Türkiye ile kendi ülkeleri arasında periyodik gidiş-gelişleriyle karakterize edilmeleridir (Erder 2010; Gülçür ve İlkaracan 2002). Türkiye'nin Batı ülkelerine göre daha esnek vize uygulamaları, çalışma amaçlı gelenlere kısa süreli sınır hareketleriyle vize yenileme imkânı vermektedir (İçduygu 2004; Kirişçi 2008; Üstübcü 2009).

Türkiye'de yaşayan yabancılara yönelik çalışmalar, son yıllarda araştırmacıların daha fazla ilgisini çekmeye başlamıştır (Balkır vd. 2008; Balkır ve Kırkulak 2009; Beller-Hann 1995; Deniz ve Özgür 2010; Eder 2007; Gebelek 2008; Gökmen 2011; Gülçür ve İlkaracan 2002; İçduygu 2003a, 2003b, 2004, 2006a, 2006b, 2010; Kaşka 2006; Kirişçi 2003; Lordoğlu 2007, 2009; Mutluer ve Südaş 2005; Südaş 2009, 2011; Südaş ve Mutluer 2006, 2008a, 2008b; Turan ve Karakaya 2005). Ancak, Türkiye'de ulusaşırı göç konusunda yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde Ruslarla ilgili çalışmaların azlığı fark edilmektedir. Bu çalışmalar genelde Rus kadınların Türkiye'deki güvenlik sorunları, kaçak göç ve kadın ticareti gibi yönleriyle ilgilenmiştir (Erder ve Kaşka 2003; İçduygu 2004; Üstübcü 2009). İlgili literatürün çoğu İstanbul'da yaşayan göçmenleri ele almakta, az sayıda çalışma ise İstanbul dışındakileri incelemektedir (örneğin Gebelek 2008; Gökmen 2011). Bu çalışmalar incelendiğinde, göçmenlerin İstanbul'u bir toplanma alanı olarak seçtikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak bazı göçmen grupları için İstanbul bir basamak durumundadır ve göçün ilk aşamasında burada bulunanlar, bir süre sonra başka alanları hedef olarak seçebilmektedirler. Göçe yeni katılan gruplar ise, yeni bir hedefe doğrudan ulaşabilmektedirler. Dolayısıyla insanların hareketliliğini artıran gelişmelere paralel olarak göç hedefleri değişebilmektedir.

1990'lı yılların başında Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki kentlerine BDT vatandaşlarının yayılmalarının ve İstanbul merkezli genellikle

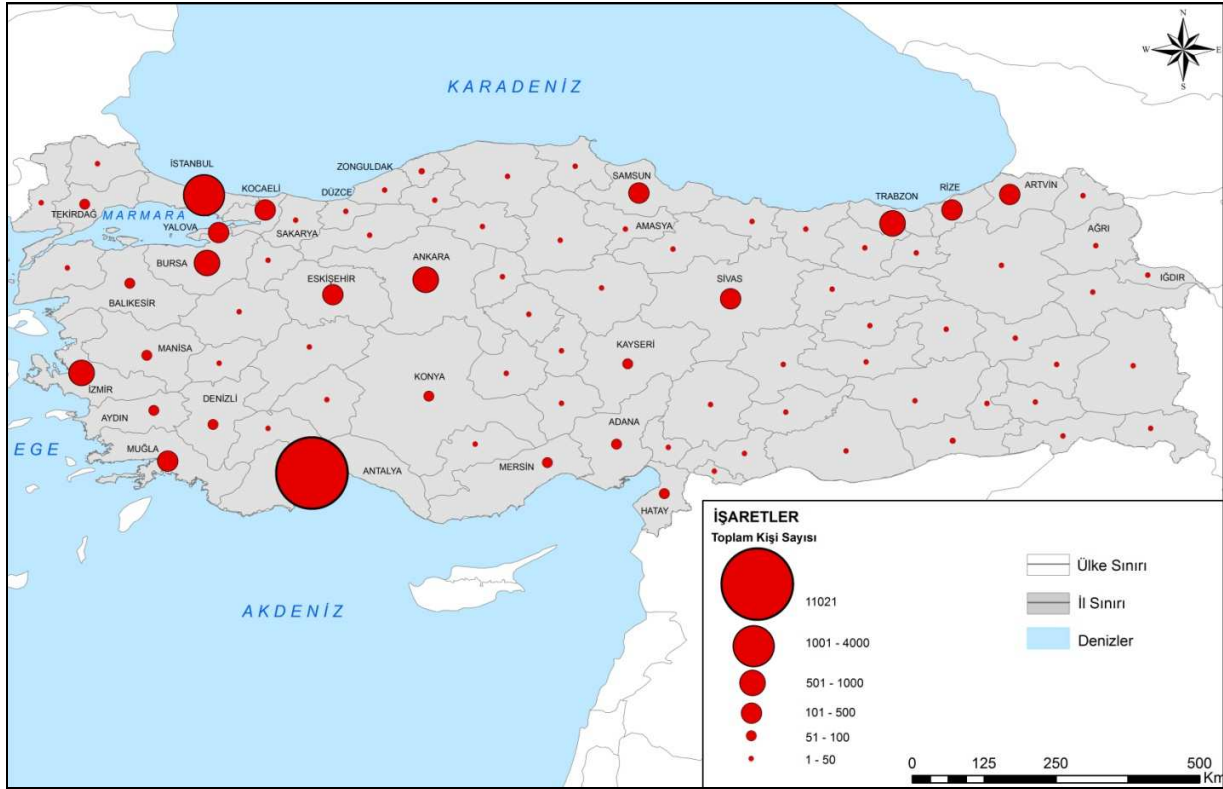
küçük çaplı bavul (*mekik*) ticareti yapmaları ve eğlence-seks sektöründeki toplanmalarına yol açan ulusaşırı hareketlerinin ardından bu grup içerisinde özellikle Rusların Antalya'yı bir yaşam yeri olarak seçmeleri, diğer göçmenlerle ortak yönleri sahip olsa da biraz farklı bir deneyimdir (İçduygu 2004; Erder, 2010). Bununla birlikte, yapılan bu çalışmalarda Rusların Türkiye'ye ve Antalya'ya yerleşme sürecine ve bunun etkilerine yer verilmemiştir. Durumun böyle olmasında, çeşitli nedenlerin rol oynadığı öne sürülebilir: Rusların Antalya'da kalıcı yerleşmelerinin, emekli Almanların Alanya'ya veya İngilizlerin Didim'e yerleşmeleri kadar kabul görmemesi ve mülk edinmemeleri, sayılarıyla ilgili gerçeği yansıtan yeterli verilerin bulunmaması, alan çalışmalarında Rusların araştırmacılara yardımcı olmaması ve bazılarının illegal şekilde yaşamalarından dolayı diğer insanlara karşı duydukları güvensizlik gibi nedenler bunlar arasında sayılabilir. Oysa Ruslar farklı bir yol izleseler de Antalya'da ulusaşırı bir topluluk oluşturmayı başarmışlar ve bu nedenle de bir araştırmaya konu olabilecek boyutta bir olgu haline gelmişlerdir. Ayrıca Antalya'da yaşayan farklı kökenlerden göçmenler arasında sadece Rusya Federasyonu'ndan gelenlerin ulusaşırı göç ilişkileri bakımından değerlendirilmemiş olması da böyle bir araştırmayı gerekli kılmaktadır. Üstelik 15 Nisan 2011 tarihinden itibaren Rusya Federasyonu ile Türkiye arasındaki vize uygulamasına getirilen yeni düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle iki ülke arasındaki insan hareketliliğinin artacağı ve bunun Antalya'ya da yansıtacağı öngörüsüyle Antalya'daki Rusların araştırılması ayrı bir anlam kazanmaktadır.

Antalya, eski SSCB'den gelen göçmenler için Türkiye'de ilk tercih edilen alan olmamasına rağmen, son yıllarda sayıları gittikçe artan çeşitli uyruklardan göçmenlere ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'deki doğum yeri Rusya Federasyonu olanların illere göre dağılımı incelendiğinde de bu gruptaki nüfusun Antalya ilinde İstanbul ilinden daha fazla olduğu görülmektedir (Şekil 2). 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre; doğum yeri Rusya Federasyonu olan nüfusun toplamı Antalya'da 11.021, İstanbul'da 3.565 kişidir (DİE 2002).

İki ülke arasında bir ulus-aşırı alanın ortaya çıkıp çıkmadığı pek çok faktörün göz önüne alınmasıyla

anlaşılabilir. Bunlar arasında *mülk edinimi, dil öğrenme, kurumsallaşma* gibi ölçütlerin özellikle önemli olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, Antalya'da sayıları ve kalıcılık düzeyleri gittikçe artan ve zamanla ulusaşırı bir topluluk oluşturmaya başladıklarına tanık olunan Rus göçmenlerin niteliklerinin ve Antalya'ya yerleşme nedenlerinin

ortaya konulması ve sözü edilen ölçütler de dikkate alınarak ulus-aşırı topluluk oluşturma eğilimlerinin küreselleşme ve turizm bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Böylece Antalya'da yaşayan Rusların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri ile ulus-aşırılaşma sürecine, bir alan araştırması ışığında yakından bakılacaktır.

Şekil 2: Türkiye'de doğum yeri Rusya Federasyonu olan kişilerin illere göre dağılımı, 2000
Figure 2: Provincial distribution of the Russian-born people in Turkey, 2000

Yöntem

Araştırma, 2007 ile 2010 yılları arasında Antalya'da gerçekleştirilen alan çalışmalarından elde edilen ve çeşitli kurum/kuruluşlardan sağlanan verilere dayanmaktadır. Rusların sayılarının belirlenmesine yönelik olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Antalya Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Yabancılar Şube Müdürlüğü, Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Antalya'ya bağlı ilçe kaymakamlıklarından veriler alınmıştır. Ayrıca Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nden Rusların mülkiyet durumlarına ilişkin veriler de elde edilmiş, bu konudaki bilgileri arttırmak için Antalya, Kemer ve Alanya'daki emlak şirketlerin

de bilgisine başvurulmuştur. Ruslarla ilgili olarak Antalya Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Rusya Eğitim ve Kültür Derneği, Antalya'daki Rusya Konsoloslugu, Uluslararası Rus Özel Okulu'nun yetkilileri ve Antalya esnafı ile yüz yüze görüşülmüştür.

Araştırmanın asıl veri setini ise Antalya'daki Ruslarla yapılan 320 anket ile 10 görüşme oluşturmaktadır. Anketler ve görüşmeler yoluyla Antalya'ya gelen Rusların yaş, cinsiyet, medeni ve yasal durum, eğitim, gelir ve yaptıkları işi içeren nitelik bilgileri ile Antalya'da yaşama kararı verme süreci ve burada kalış sürelerine ilişkin bilgiler

derlenmiştir. Son olarak da mülk edinimine, Türkçe öğrenme durumuna ve ulusaşırı bir topluluk olarak yarattıkları kurumlar ile köken ülkeyle bağlantılara dair bilgiler elde edilmiştir.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır: Bulgular bölümünde, Rus göçmenlerin temel sosyo-ekonomik özellikleri, Antalya'ya yerleşme yılları, yerleşme kararını Antalya'ya kaçınıcı gelişlerinden sonra aldıkları ve Antalya'ya yerleşme nedenleri, mülk sahibi olma ve bunu isteme durumları, Türkçe konuşma düzeyleri ve Antalya'da meydana getirdikleri kurumlar incelenmektedir. Tartışma ve Sonuç bölümünde ise; bulgulara bağlı olarak Rusların Antalya'ya göç sistemi yorumlanarak, ulusaşırı bir topluluk oluşturma eğilimleri üzerinde durulmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde, Antalya'daki Rus göçmenlerin çeşitli sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin yanı sıra, Antalya'ya göç etme nedenleri, kalış süreleri ve ulusaşırı bir topluluk olarak özelliklerine yer verilmektedir.

Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Antalya'da doğum yeri Rusya Federasyonu olan nüfusun (11.021 kişi) % 59'u (6449 kişi) kadınlardan oluşmaktadır (DİE 2002). Ek olarak Antalya Emniyet Müdürlüğü'nün kayıtlarına göre; 2007-2010 yılları arasında oturma belgesine sahip Rus uyruklu yabancıların cinsiyet durumları incelendiğinde kadınların oranının % 65-70 arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 1).

Antalya'da yapılan alan araştırmasında katılımcıların %91'inin kadınlardan oluşması, Rusya'dan Antalya'ya olan ulusaşırı hareketin bir kadın göçü olduğu görüşünü desteklemektedir. Antalya'da turizm acentesinde çalışan ve kendisiyle görüşülen 27 yaşındaki Yevgeniya'nın (2) söyledikleri de, cinsiyetin bu göç sürecinde ayırt edici bir değişken olduğunu göstermektedir:

"Ben Amerika'da turizm kolejinde okuyordum, yazlar(ı) staj için Antalya'ya geliyordum. Buraya (Antalya'ya) yerleşme kararı(nı) dördüncü geliş(im)de ve bir kadın arkadaşım aracı oldu, aldı(m). 2009 yılında dört kadın arkadaşla (Rus) Kundu'daki bir eve yerleşti(m) ben. Evin bulunduğu yerde herkes Raşa'dan (Rusya'dan) geldi. Hepsisi kadındı, beni(m) gibi çalışmaya geldi. Kundu'da hiç Raşa'dan erkek

görmedi ben, hep kadın yani." (3) (Sözlü görüşme, 2010, Antalya)

Tablo 1: Antalya'da oturma belgesine sahip Rus uyruklu yabancıların yıllara göre sayıları

Table 1: Number of Russian citizens with a residence permit in Antalya as to years

	Kadın	Erkek	Toplam
2007	1163	601	1764
2008	2489	1187	3676
2009	3686	1641	5327
2010	3838	1965	5803

Kaynak: Antalya Emniyet Müdürlüğü kayıtları

Medeni Durum ve Eğitim Durumu

Antalya'da yaşayan ve araştırmaya konu olan Rusların %64'ü üniversite ve üzeri eğitim derecesine sahipken; %27'si de lise ve dengi okul (kolej) mezunudur ve her iki grubun toplamı %91'e erişmektedir (Tablo 2). Bu oranlar bize Rus göçmenlerin eğitim düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Diğer taraftan Rus göçmenlerin bir kısmının ülkelerinde turizm, ekonomi, işletme vb. konularda eğitim almış olmaları ve eğitim aldıkları alanda çalışma istekleri onlar için Antalya'yı çekici bir hedef haline getirmekte ve orada toplanma eğilimlerini arttırmaktadır.

Antalya'daki çoğunluğu AB vatandaşlarından oluşan diğer göçmenlerden farklı olarak Rusların evlilik düzeyi oldukça düşüktür. Bununla birlikte Rus göçmenler arasında %67 oranı ile en kalabalık grubu bekârlar oluşturmakta, onları sırasıyla eşinden ayrı yaşayanlar (%11), eşi ölmüşler (%5) ve boşanmış olanlar (%4) izlemektedir (Tablo 2).

Yasal Durum

Antalya'daki Rusların %84'ü yasal olarak turist kabul edilmektedirler. Antalya'daki turist statüsündeki Rusların vize sürelerini geçirmemeye özen gösterdikleri ve yılda en azından 2-3 kere bu işlemi tekrarladıkları gözlenmektedir. Alan araştırmasında ankete katılanların %8'i TC vatandaşı, çifte vatandaş veya oturma iznine sahip kişiler olduğu halde, %6'lık bir kitle yasal durumuyla ilgili soruya yanıt vermemiştir (Tablo 2). Bunlar muhtemelen vize sürelerini aşmış ve kaçak durumuna düşmüş kişilerdir.

Tablo 2: Antalya'daki Rus göçmenlerin demografik profili
Table 2: Demographic profile of the Russian immigrants in Antalya

<i>Cinsiyet</i>	<i>%</i>	<i>Yaş</i>	<i>%</i>	<i>Medeni Durum</i>	<i>%</i>	<i>Eğitim düzeyi</i>	<i>%</i>	<i>Yasal Durum</i>	<i>%</i>
Kadın	91	25'ten az	32	Bekâr	67	Üniversite	59	Turist Vizesini Sık Yeniliyor	84
Erkek	9	25-34	56	Evli-Eşi ile Birlikte	13	Lise ve Dengi	27	Yanıtsız	6
		35-44	11	Eşinden Ayrı	11	Diğer	9	Oturma İzni Var	5
		44+	1	Eşi Ölmüş	5	Mastır/Doktora	5	TC Vatandaşı	2
				Boşanmış	4			Diğer	2
								Çifte Vatandaşlık	1
Toplam	100		100		100		100		100

Çalışılan Sektör: Turizm

Antalya'da yapılan alan araştırmasının sonuçlarına göre Rusların %87 oranında hizmet sektöründe çalıştığı belirlenmektedir. Bunun yanında Rus göçmenlerin %13'ü tarım ve sanayi sektörlerinde istihdam edilmektedir.

İstihdama katılım, yapılan işe göre incelendiğinde; Rusların %69'unun doğrudan turizmle ilgili konaklama ve lokanta (%52), seyahat acentesi-tur operatörlüğü-tercümanlık (%4), kuyumculuk (%8), deri ve diğer giyim eşyası satışı (%5) gibi işlerle uğraştıkları anlaşılmaktadır. Bunlara, fuhuş (%10) ve emlak sektörü (%7) de katılırsa, turizmle doğrudan ve dolaylı ilişkili işlerin oranı %86'ya çıkmaktadır. Bununla birlikte Antalya'daki Ruslardan %9'u çiçek seralarında ve organik tarımda, %4'ü tekstil imalatında, %1'i de eğitim ve sağlık kuruluşlarında çalışmaktadır.

Gelir ve Harcama Durumu

Antalya'da yaşayan Rusların aylık gelirleri ortalama 2500TL kadardır. Gelir dilimlerine göre değerlendirildiğinde; Rus göçmenlerin %67'si, 1501-3000TL aralığında ve %20'si 3000TL'nin üzerinde aylık kazanç elde ettiğini ifade ederken; sadece %13'ü 1500 TL'den daha az para kazandığını beyan etmiştir.

Rus göçmenlerin barınma, yeme-içme ve eğlence için toplam aylık gelirin ortalama %53'ünü harcadığı, gerek Antalya'da kent içi ulaşım gerekse Rusya'ya gitmek üzere %8'lik bir ulaşım ve diğer gereksinimleri için de %6'lık masrafta buldukları belirlenmektedir. Harcama tablosunda en dikkati çeken oran tasarrufa ilişkindir ve Rusların ortalama kazançlarının 1/3'ünü yatırım amaçlı veya daha çok ülkelerine

göndermek üzere biriktirdikleri görülmektedir. Mülakat katılımcılarından Olga'nın (2) dile getirdikleri, Rus göçmenlerin para kazanma ve tasarruf konusundaki tutumlarına ışık tutmaktadır:

"Para kazanmak için geldi bura(ya) ben. Beni(m) çok arkadaş var böyle gelen. Mesela beni(m) için masraflar(tı) ödeme Raşa'da (Rusya'da) çok zor. Ben evlendi(m), tabi çocuk var ama koca(mla) ayrıldı(k). Beni(m) mama bakıyor tabi beni(m) kıza. Çalışıyor ben ama hep biriktiriyor(um). Mama belki ev alır (gönderdiğin) paralarla ama mesela ben diskoya gitmiyor, elbise almıyor. Neden, çünkü para kazanmalı(yım) ben. İzin olsa beni(m), ben burada yaşar(ım). Beni(m) kız da yaşar, mesela mama gelir ama izin yok. Ben hep ister(im) bir ev. Belki alır(ım) ben ama bilmiyor(um)." (3) (Sözlü görüşme, 2010, Antalya).

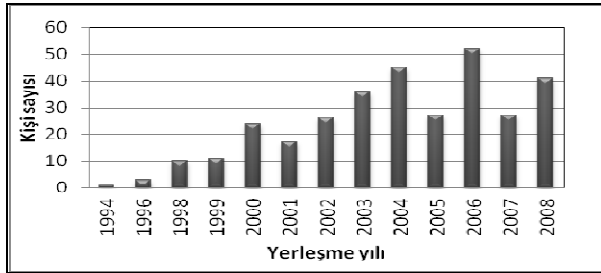
Antalya'ya Göç: Geliş Nedeni, Yerleşme Kararı Alma ve Kalış Süresi

Rusların Antalya'yı yaşam yeri olarak tercih etmeleri çeşitli nedenlere dayanmakla birlikte, Rusya'dakilerle karşılaştırıldığında ücretlerin daha fazla (%30), çalışma koşullarının daha iyi (%27) ve yaşamın daha ucuz olması (%14) gibi ekonomik nedenler öne çıkmaktadır. Bunların ardından sırasıyla, sosyal olanakların elverişliliği ile akraba ve arkadaşların varlığı, Türk vatandaşlarıyla evlilik gibi sosyal nedenler; Rusya'ya yakınlık, iklim ve çevrenin güzellikleri gibi coğrafi nedenler gelmektedir (Şekil 4).

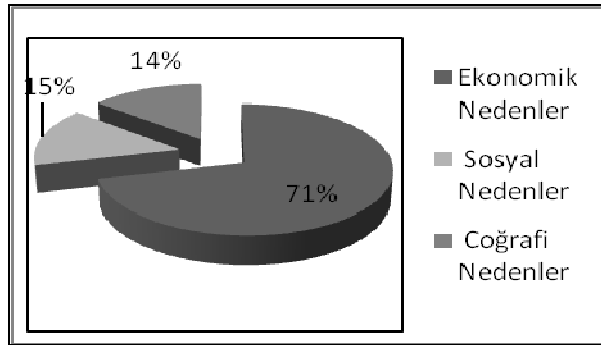
Rusların Antalya'da daha uzun süreli kalma kararı vermeleri, ortalama olarak üç ya da dört geliş sonrasında olmuştur. Buna göre Rusların %78'i üç ve daha fazla, %22'si ise bir ya da iki kere Antalya'ya geldikten sonra burada yaşamaya başlamıştır. Rusların Antalya'da daha uzun süreli

yaşama kararı vermeleri 2000'li yıllarda daha da belirgin bir hale gelmiştir. Rus göçmenlerin sadece %8'inin 2000 yılı öncesinde ve %92'sinin ise 2000 yılı sonrasında uzun süre kalmak için gelmiş olmaları, bu eğilime işaret etmektedir (Şekil 3). Araştırma sonuçları, ayrıca, katılımcıların %43'ünün Türkiye'de başka hiçbir yerde bulunmadan Antalya'yı tercih ettiklerini, %57'sinin ise Marmaris, Kuşadası, Çeşme, Çanakkale, Kocaeli, Yalova, Mersin ve Trabzon gibi kıyı kentleri ile İzmir, Ankara, Bursa, Adana gibi büyük kentlerde, özellikle de İstanbul'da, kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Antalya'ya gelen Rusların burada kalış süreleri, ortalama yedi ila sekiz aydır. Nitekim katılımcıların %64'ü, altı aydan daha fazla süre Antalya'da kaldıklarını bildirmektedir ve hatta %18'lik bir grup Rus, yılın 10-12 ay gibi uzun bir bölümünü burada geçirmektedir.

Şekil 3: Rusların Antalya'ya yerleşme kararı verme yılı, 2008
Figure 3: Years in which the Russian immigrants made the decision to settle, 2008

Şekil 4: Antalya'daki yerleşik Rusların geliş nedenleri, 2008
Figure 4: Reasons to migrate to Antalya, 2008

Mülkiyet Durumu

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün (TKGM) kayıtlarına göre; Rusya Federasyonu'ndan gelenler Türkiye'de yabancı gerçek kişilerin mülk

edinimleri sıralamasında kişi (3813 kişi) ve taşınmaz sayısı (3548 taşınmaz) bakımından sekizinci sırada yer almaktadır (Tablo 3) ve bu sıralama, 2010 yılı başına göre (Deniz ve Özgür 2010) bir basamak daha yükselmiştir. Bundan daha da önemlisi, Rusların mülk edinimlerinin diğer yabancılarda hiç olmadığı kadar, tek bir bölgede, Antalya'da, toplanma eğilimi göstermesidir. Her ne kadar Antalya'da mülk edinen yabancılar arasında Ruslar, kişi sayısı bakımından yedinci, yüzölçümü bakımından altıncı ve taşınmaz sayısı bakımından da beşinci sırada gelse de; Türkiye'de mülk edinen tüm Rusların %85'i Antalya'yı tercih etmiş ve taşınmazlarını da yine aynı oranda Antalya'dan satın almışlardır. Bu oranlar, Türkiye'de en fazla mülk edinenler sıralamasındaki ilk on ülke arasında yer alan Avrupa Birliği'nin sekiz ülkesi için sırasıyla %30 ve %25 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 3 ve 4).

Antalya'da yaşayan Rusların maddi imkânların sınırlılığı, yasal prosedürlerden kaçma, Antalya'ya "alışma" sürecini tamamlamama gibi gerekçelerle %89 gibi yüksek bir oranla kiracı oldukları göz önüne alınarak mülk edinimi konusunda çok aktif olmadıkları düşünülebilir, ancak katılımcıların %67'si verdikleri cevaplarda mülk sahibi olmayı istediklerini dile getirmişlerdir. Görüşme yapılan Lena'nın (2) söyledikleri de bu durumla paralellik göstermektedir:

"Bura(ya) gelmeden önce Raşa'da (Rusya'da) gündüzler öğretmenlik, akşamlar da barda garsonluk yapıyordum(m) ben. Or(a)da kazandığı(m) parayla iyi geçinmiyordum, hayat pahalı. İlk geldi ben turist 2003 yılında Antalya'ya. 4-5 yıl önce bur(a)da yaşamaya karar verdim(m). Antalya'da kazandığı(m) parayla ben konforlu hayat yaşamak var, tasarruf yapmak var. Bur(a)da oturma izni alma(k) çok zor. İzin (oturma) alırsa(m) ben Altınkum'da daire alma(k) istiyorum. Raşa'dan anne gelecek." (3) (Sözlü görüşme, 2010, Antalya)

Yapılan görüşmelerde katılımcılar, mülk edinme isteklerinin gerçekleşmesi için bazı harcamalarına sınırlama gerektiğini, ancak bunu otuzlu yaşların sonunda düşünebileceklerini, dolayısıyla mülk edinimini ertelediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların yaş ortalamasının 26 olduğu göz önüne alınırsa, bu durum daha da anlaşılır hale gelmektedir.

Tablo 3: Türkiye’de yabancı gerçek kişilerin mülk edinimleri, 24.02.2011
Table 3: Number of foreigners purchasing real estate in Turkey, 24.02.2011

	Ülke	Ana Taşınmaz Sayısı	Ana Taşınmaz Alanı (m ²)	Kat Mülkiyeti Sayısı	Kat Mülkiyeti Alanı (m ²)	Toplam Taşınmaz Sayısı	Toplam Taşınmaz Alanı (m ²)	Kişi Sayısı
1	İngiltere	2.975	2.709.946	21.160	3.861.190	24.135	6.571.135	34.330
2	Almanya	16.359	39.989.095	15.986	1.694.300	32.345	41.683.395	25.354
3	Yunanistan	6.342	2.728.681	3.585	132.787	9.927	2.861.467	10.806
4	İrlanda	222	184.617	4.968	646.940	5.190	831.557	6.905
5	Danimarka	299	1.271.829	4.306	509.890	4.605	1.781.719	5.633
6	Hollanda	1.051	2.363.647	3.703	566.698	4.754	2.930.346	5.616
7	Norveç	75	588.576	3.333	329.293	3.408	917.868	4.779
8	Rusya Fed.	128	323.276	3.420	386.678	3.548	709.953	3.813
9	Avusturya	3.067	9.181.200	2.070	159.425	5.137	9.340.625	3.587
10	Belçika	150	457.635	2.206	280.186	2.356	737.822	3.102
	8 AB ülkesi	30.465	58.886.650	57.984	7.851.416	88.449	66.738.066	95.333

Kaynak: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Resmi Web Sayfası

Tablo 4: Antalya’da yabancı gerçek kişilerin mülk edinimleri, 24.02.2011
Table 4: The Number of foreigners purchasing real estate in Antalya, 24.02.2011

	Ülke	Ana Taşınmaz Sayısı	Ana Taşınmaz Alanı (m ²)	Kat Mülkiyeti Sayısı	Kat Mülkiyeti Alanı (m ²)	Toplam Taşınmaz Sayısı	Toplam Taşınmaz Alanı (m ²)	Kişi Sayısı
1	Almanya	1.205	1.437.941	5.105	566.099	6.310	2.004.039	7.431
2	İngiltere	413	375.851	3.671	597.288	4.084	973.139	5.970
3	Danimarka	49	52.045	3.755	407.380	3.804	459.426	4.871
4	Norveç	28	28.089	3.118	299.130	3.146	327.219	4.464
5	Rusya Fed.	67	57.688	2.935	301.541	3.002	359.230	3.258
6	Hollanda	175	164.865	2.506	295.537	2.681	460.403	3.772
7	İrlanda	61	58.977	2.437	206.387	2.498	265.365	3.302
8	Belçika	49	258.476	1.132	107.971	1.181	366.448	1.552
9	İsveç	23	14.226	799	66.135	822	80.360	1.044
10	Finlandiya	13	5.616	669	54.716	682	60.332	908
	8 AB ülkesi	1.988	2.367.997	20.074	2.301.513	22.062	4.669.512	28.850
	8 AB ülkesi %	7	4	35	29	25	7	30
	Rusya Fed. %	52	18	86	78	85	51	85

Kaynak: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Resmi Web Sayfası

Türkçe Konuşma Düzeyi

Antalya’daki Rusların, kendilerine Türkçe öğretilmesine yönelik bir politika olmadığı halde, kendi çabalarıyla yüksek bir Türkçe konuşma düzeyine ulaştıkları anlaşılmaktadır. Nitekim araştırma anketlerinin Türkçe, İngilizce ve Rusça olarak hazırlanmasına karşın; katılımcıların %98’i bunlardan Türkçe, %2’si ise Rusça versiyonu cevaplamayı tercih etmiştir. Bu oran, aynı zamanda Antalya’daki Ruslar arasında Türkçe bilme oranının da bir göstergesi olmaktadır. Üstelik Türkçe bilme düzeyi katılımcıların %61’inde çok iyi, %27’sinde ise orta-iyidir. Ek olarak derinlemesine görüşme yapılan 10 katılımcı da, iyi

derecede Türkçe konuştukları için, görüşmeleri Türkçe yapmayı tercih etmişlerdir.

Ulusaşırı Toplumun Kurumları: Rus Okulu ve Rus Dernekleri

Türkiye’de yabancıların eğitim kurumlarından yararlanması kapsamında çeşitli şekillerde eğitim kurumları açılmasına izin verilmektedir. Bunlardan biri, sadece yabancılar için eğitim kurumlarıdır. “Milletler arası öğretim kurumu” diye nitelenen bu kurumlar, ilk ve orta öğretim düzeyinde açılabilir. Türkiye’de bu statüdeki okullardan biri de 2000 yılında faaliyete

geçen, ilköğretim ve turizm lisesi kısımları bulunan Antalya'daki *Özel Rus Uluslararası Okulu*'dur (Foto 1 ve 2). Bu okul, Rus müfredatına göre eğitim vermektedir, ancak yabancı dil olarak Türkçe ve İngilizce okutulmaktadır. Buna ek olarak *Türkiye Tarihi* ve *Antalya Tarihi* dersleri verilmektedir. İlköğretim bölümü öğrencileri Antalya'da yaşayan Rus ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Turizm koleji bölümü öğrencilerinin tamamına yakını ise, Rusya'dan Antalya'ya turizm eğitimi almak için gelenlerden meydana gelmektedir. Her iki eğitim kurumunun öğrenci sayıları yıldan yıla artış göstermiştir. Başlangıçta 50 öğrenci ile hizmete giren okulun 2009 yılında öğrenci sayısı 120'ye ulaştığı belirtilmiştir. Antalya'da bir Rus okulunun açılış gerekçesi okulun kurucusu ve müdürü Viktor Bikkenev tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

"Bu okulu açmamdaki en büyük sebep kendi kızım. Antalya ('ya) yerleştikten sonra eşimle, kızım için uygun bir okul aramaya başladık. Antalya'da yaşayan Sovyetlerden gelenlerle (Bağımsız Devletler Topluluğu vatandaşları) ama özellikle Ruslarla görüştük biz ve onların da çocukların(ın) gittikleri okullar konusunda sorunları olduğunu anladık. Antalya'da yaşayan Rusça konuşan ülke vatandaşlarının sayılarındaki artış bir Rus Okulu açma konusunda bizi cesaretlendirdi. Sonunda bütün birikimler(i)mizle biz Fener Mahallesi'nde bir bina kiraladık. Milli Eğitim Bakanlığı ve Antalya Valiliği'nden tabii gereken izinleri aldık. İlk olarak anasınıfı ve ilköğretim programlarını açtık. Yaz dönem(in)de turizm acenteleri Rusça konuşan kişiler bulmak için yardım istedi bizden. Biz de lise bölümü(nü) açtık. Öğretmenlerimizin tamamı Rusya'dan geliyor. Öğretmenlerden 3 tanesi Türk vatandaşlarla evlendi ve buraya (Antalya'ya) yerleşti." (3) (Sözlü görüşme, Viktor Bikkenev, 2010, Antalya)

Özel Rus Uluslararası Okulu'nun yanı sıra, dernekler de Rus göçmenler için önemli kurumlar arasında yer almaktadır. Göçmenlerin, yerleştikleri ülkelerde dernek kurabilmeleri, hedef ülkenin göçmenlere bu hakkı vermesiyle mümkündür. Bu duruma Türkiye özelinde bakıldığında, 23 Mart 2004 tarihli Dernekler Kanunu'nda yabancıların *dernek kurma* ve *dernek üyesi olma* haklarının bulunduğu görülür. Antalya'da yaşayan ve sayıları sürekli artma eğilimi gösteren Ruslar da örgütsel bir oluşumdan yararlanabilmek amacıyla Alanya ve Antalya'da dernekler kurmuşlardır. Bu derneklerin bünyesinde dil kursları açmanın, sergiler ve resmi-dini bayramlarda etkinlikler düzenlemenin dışında, özellikle yaşadıkları

sorunların çözümünde izlenebilecek yollar hakkında Rus göçmenlere bilgiler verilmekte; dolayısıyla bu dernekler bir danışma-dayanışma merkezi fonksiyonunu üstlenmektedirler.

2007

2010

Fotoğraf 1 ve 2: Antalya'daki Rus Okulu
(Fotoğraflar: Ayla Deniz)

Photographs 1 and 2: The Russian school in Antalya
(Photos by Ayla Deniz)

Araştırma kapsamında görüşülen Rusların %36'sı Antalya'da uyum sorunu yaşadığını ve yine aynı oranda kişi sorunlarının çözümünde yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Yardım aldıkları kurum ve kişiler sırasıyla; Rus Dernekleri, Antalya Valiliği, Kemer ve Alanya İlçe Kaymakamlıkları ile Antalya'da yaşayan diğer Ruslardır. Bu açıdan bakıldığında derneklerin, yerinden yönetim birimlerinde yaşanabilecek yoğunluğu azaltma işlevi gördüğü düşünülebilir. Sorunlarının

çözümünde herhangi bir kurum veya kişiden yardım almayanlar (%53), yardım talebinde bulunmama gerekçelerini; oturma izni olmayışından dolayı yasal kurumlardan ilgi görmeyeceğini düşünme ve yardım almayı gerektirecek sorunlarla karşılaşmama şeklinde belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Ulusaşırı göç sürecinde son yıllarda dikkati çeken bir nokta, küresel dinamiklere bağlı olarak gittikçe artan biçimde geçmiş yıllara göre kadınların daha fazla görünür olmasıdır (Castles ve Miller 2008; Gebelek 2008; Ünlütürk-Ulutaş ve Kalfa 2009). Göçün kadınsılaşması (*feminization*) olarak isimlendirilen bu olgu, Rusya'dan yurtdışına olan nüfus hareketlerinde de gözlenen bir durumdur. Sovyet sisteminin çöküşüyle birlikte ortaya çıkan yıkım sürecinde Rus kadınlar derin politik, ekonomik ve sosyal sorunlar nedeniyle işsizlik ve yoksullukla karşı karşıya kalmış; daha iyi bir yaşam isteği ve geçim yolları arayışı içine girmişlerdir (Iglicka 2001). Bu taleplerin karşılanma çabaları da, Rus kadınların uluslar arası göçlerde Rus erkeklere oranla daha yüksek bir katılım göstermelerini ortaya çıkarmıştır. Nitekim Ryazantsev ve Tkachenko'nun (2008) bildirdiğine göre; Rus kadınlar, uluslararası göç süreçlerinin en aktif katılımcılarından ve Rusya dışına çıkan tüm göçmenlerin %53 kadarını oluşturmaktadırlar. Ayrıca Uluslararası Göç Örgütü'nün 2010 yılı raporu da bu durumu doğrulamaktadır. Bu raporda Rusya'dan başka ülkelere göç edenlerin içinde kadınların payı %57,8 olarak verilmektedir (International Organization for Migration-IOM 2011). Rusya'dan Türkiye'ye yönelen göçlerde de kadınlar baskındır. Erder'in (2010:48) belirttiğine göre; Rusya Federasyonu'ndan Türkiye'ye gelen kadınların oranı 2001'de %63.9 iken 2004'te % 65.7'dir.

Bilindiği gibi işgücü hareketliliğine genç nüfusun katılımı tüm dünyada yaygın bir durumdur. Emek göçüne katılan gençlerin hedef ülkedeki iş yaşamında konumlanmaları yasal durum, sosyal ağlar ve devletin politikaları kadar sektörlerin işgücü talebiyle de doğrudan ilişkilidir. Son yıllarda Türkiye'nin hızlı ekonomik gelişimi, turizm gibi bazı sektörlerde genç yabancı işgücü talebini yaratmıştır. Antalya'da yaşayan Rus göçmenlerin yaş durumları incelendiğinde, genç

nüfusun belirgin olduğu görülmektedir. Rus katılımcıların %88'inin 35 yaşın altındakilerden oluşmaktadır ve 45 ve üzeri yaş grubunda yer alanlar, toplamın yalnızca %1'ine karşılık gelmektedir (Tablo 2). Bu saptama, Rusya'dan yurtdışına giden kadınların büyük çoğunluğunun 18-29 yaş grubunda olduğu bulgusuyla uyum gösterir (Ryazantsev ve Tkachenko 2008). Bu çerçevede Antalya'nın uluslararası turizmdeki rolünün artışına paralel olarak işgücü talebinin ortaya çıktığı ve bu talebin eski SSCB'den gelen genç nüfus tarafından karşılandığı söylenebilir. Bu görünüm, Rusya'dan Antalya'ya olan ulusaşırı hareketin *kadın* göçü olmanın yanında bir *genç* göçü olduğuna da işaret etmektedir.

Genç kadınların ön plana çıktığı bu göç hareketinde, katılımcılarının % 67'sinin bekâr olması, Rusların Antalya'da yaşayan diğer yabancılardan farklı kılar. Bu *bağımsız* göçe katılanların aksine, AB'ye üye ülkelerden gelenler arasında evli olanların oranları Balkır vd. (2008) Antalya'daki çalışmasında %74, Südaş'ın (2005) Alanya'daki araştırmasında %60'dir. Yapılan çalışmada Rusya'dan Antalya'ya gelenlerde evli ve eşiyile birlikte yaşayanların oranı ise sadece %13'tür. Bu grup içinde Türklerle evlilik yaparak Antalya'ya gelen ve burada yaşamaya başlayanlar da vardır. Bu açıdan Rusya'dan Antalya'ya göç kimileri için bir *evlilik* göçüdür.

Türkiye'de oturma iznine sahip eski SSCB'den gelen göçmen gruplar arasında %17.4 oranı ile Ruslar, Azerilerin (%28.3) ardından ikinci sırada yer almaktadır (Kaşka 2006: 92). Görüşme yapılan göçmenler ortalama 3-4 gelişten sonra, Antalya'da yaşama kararı almışlardır ve bu süreçte ülkeye giriş için turist vizesini kullanmışlardır. Ruslar yılın yarısından fazlasını Antalya'da geçirmeye karar verdikten sonra, yine turist vizesiyle ülkeye girmeye, vize süresi bitiminde köken ülkeye giderek ailelerini ziyaret etmeye ve yeni turist vizelerini aldıktan sonra geri dönmeye başlamışlardır. Rus göçmenler arasında yaygın olan bu uygulama, Türkiye kıyılarında yaşayan Avrupa Birliği vatandaşları için de geçerlidir (Südaş 2005). Yeni vize uygulaması (vizenin kaldırılması) turist vizesiyle Antalya'ya çalışmaya gelen Rusların muhtemelen hareket kabiliyetini arttıracak, dolayısıyla da yeni göçmen kitlelerinin gelişini özendirecektir.

Batı ekonomilerinde göçmen işçiler için izinsiz çalışma alanlarının başında turizm sektörünün geldiğine ilişkin pek çok bilgi bulunmakta ve göçmenlere en fazla istihdam hizmet sektöründe, özellikle de otel, lokanta ve eğlence sektöründe yaratılmaktadır (Gebelek 2008; Lordoğlu 2008, 2009). Bu durum özellikle hedef turist kitlesinin dilini, kültürünü ve tatil alışkanlıklarını bilen uluslararası ülke vatandaşlarının da emek piyasasına eklenmesini sağlamıştır. Rusların Antalya'da turizm ve ilişkili sektörlerde çalıştıkları göz önüne alındığında, onların bu hareketinin *turizme dayalı emek göçü* olduğu da söylenebilir. Göçmenlerin çalışma durumu ile ilgili bulgular, sanılanın aksine, Rus göçmenlerin çoğunlukla fuhuş sektöründen çalıştıklarına ilişkin, halk arasındaki yaygın kanının doğru olmadığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Rus göçmenlerin Antalya'ya yerleşme eğilimlerinde 2000 yılından sonra bir artış olduğu ve bu göçmenlerin *doğrudan* Antalya'ya geliş oranlarının yüksek olduğu belirlenmektedir. Öte yandan, katılımcıların bir bölümünün Antalya'dan önce Türkiye'nin başka kesimlerinde de yaşamış olmaları, bazı göçmenler için uluslararası hareketin *kademeli* biçimde geliştiğini de göstermektedir. Bu, göçe erken katılanlar arasında İstanbul deneyimini geçirip Antalya'ya gelenlerden (aşamalı göç) söz eden Gebelek'in (2008) Antalya ile ilgili çalışmasındaki bulgularla örtüşmektedir.

Göçmenlerin gittikleri ülkelerde kalıcılıklarını sorgulamanın yollarından biri onların mülk edinme eğilimleridir. Kişilerin vatandaşlık bağıyla bağlı olmadıkları bir devlette çalışmaları ve yerleşmeleri kadar, bu kişilerin söz konusu ülkede taşınmaz mallar edinmeye girişmeleri de doğal karşılanmalıdır (Aybay 2007). Türkiye'de 29 Aralık 2005 tarihli Tapu Kanunu'nun 35. maddesine göre yabancıların karşılıklı olmak ve kanuni sınırlamalara uymak şartıyla mülk edinmeleri mümkündür, ancak edinilen mülkün mesken veya işyeri olarak kullanılmak üzere imar planlarında görülmesi gerekmektedir. 2003 yılı Tapu Kanunu'nda yabancıların mülk edinimine ilişkin düzenlemede, mülk ediniminin kısıtlanmamasının yarattığı tepkilerden dolayı 2005 yılında bir sınırlama getirilmiştir (5).

Türkiye'de Rusların mülk edinimlerinin AB vatandaşlarının mülk edinimi kadar fazla

olmamasına rağmen, özellikle Antalya'da mülk ediniminde yoğunlaşmaları dikkat çekicidir. Mülk edinimi, hedef ülkenin göçmene verdiği hakların kapsamı ve göçmenin alım gücü kadar göçmenlerin yaş durumları, kültürleri ve hayata bakışlarıyla da ilgilidir. Rusların her ne kadar tasarruf etme eğilimi gösterebilir de, tasarruflarını değerlendirme biçiminin Antalya'da mülk alma şeklinde olmaması, en azından görüşülen kişiler arasında yaygındır. Bunda göçmenlerin genç ve bekâr olmalarından dolayı, yeni fırsatlar için yeniden göç edebilecek olanaklarının henüz var olduğuna inanmaları etkilidir. Yaş faktörünün mülk edinimine etkisini anlamak için, mülk edinen yabancıların yaş durumuna bakmak gerekir. Mülk edinme eğilimi fazla olan Didim'deki İngilizlerin %82'sinin 45 yaşın üstündekilerden oluşması (Turan ve Karakaya 2005), Rusların da ilerleyen yaşlarda daha fazla mülk edinebileceklerini düşündürmektedir.

Faist (2003:346), göçmenlerin gittikleri ülkelerde kalıcılıklarını sorgulamanın mülk edinimi dışında bir başka yolunun da o ülkenin dilini öğrenme düzeyi olduğunu belirtmektedir. Ev sahibi ülkenin dilini öğrenmek, aynı zamanda göçmenlerin yerel halk ile bütünleşmesinin temel göstergelerinden biri olarak da kabul edilmektedir (Balkır ve Kırkulak, 2009:137). Bu bağlamda göçmenlerin hedef ülkenin dilini öğrenmek suretiyle kendi yaşantılarına bazı yeterlilikler katmaları, emek piyasasına girebilmeleri ve dolayısıyla yerel sosyal gruplarla ilişki kurabilmeleri mümkün olabilmektedir. Göç edilen ülkenin dilinin öğrenilmesi, genellikle hedef ülkenin entegrasyon politikasının bir ürünü olabilir ve bu politikanın kapsamına da yasal göçmenler girer (Education and Culture DG Lifelong Learning Programme 2008). Ruslar böyle bir yapıtımdan bağımsız, Antalya'da çalışma ve yaşama stratejisi olarak iyi derecede Türkçe öğrenmişlerdir. Rusların Türkçe bilme düzeyinin yüksekliği, aynı zamanda onların yüksek eğitilmiş ve kapasiteli olmalarının olumlu bir sonucudur. Rusların turizm ve ilişkili sektörlerde doğrudan müşteriyle ilişkili pozisyonlarda bulunmaları, bir yandan Türkçe öğrenmelerini kolaylaştırırken; diğer yandan Türkçe bilmeleri de onların bu türden işleri bulabilmelerine katkı sağlamaktadır. Böylelikle hem Rusça konuşan ülkelere

gelenlerle yakın ilişkiler geliştirmek hem de yaşanılan yere uyum sağlamak mümkün hale gelmektedir. Rus göçmenlerin Türkçe konuşma düzeyleri, Türkiye'de yaşayan AB vatandaşlarınınkilere göre daha yüksektir. Örneğin Südaş'ın (2005:107) bulgularına göre; Alanya'daki göçmenlerin %40'ı ya sadece birkaç sözcük Türkçe bilmekte ya da hiç Türkçe bilmemektedir. Temel düzeyde Türkçe bilenlerin oranı ise %23 kadardır. Balkır ve Kırkulak'ın (2009:138) Antalya'da yaptıkları bir çalışmanın anket sonuçları, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Türkçeyi ya çok sınırlı bildiklerini ya da hiç bilmediklerini ortaya koymuştur. Bu durumu yazarlar kısmen İngilizce veya Almanca'nın bu turistik bölgede yaygın olarak kullanılmasına ve ileri yaşlarda yeni bir dil öğrenmenin zorluğuna bağlamakta ve Antalya'daki emekli göçmenleri, düşük dil becerileri ve ev sahibi topluma çok az bütünleşme gösteren İspanya'da emekli göçmenlere benzetmektedirler (Balkır ve Kırkulak, 2009: 137). Diğer yandan King ve Patterson (1998) İtalyan yaşam biçiminin bir parçası olmak isteyen Toskana'daki göçmenlerin akıcı İtalyanca konuşmayı öğrendiklerini ve yerel toplumla iyi bir bütünleşme gösterdiklerine işaret etmektedirler.

Eğitim bir toplumun en temel sosyal gereksinimlerinden biridir. Bireyler kendi ülkelerinde benimsedikleri eğitim anlayışını göçmen olarak buldukları ülkede de deneyimlemek isterler ve bunu, buldukları ülkelerin mevzuatı çerçevesinde karşılamının yollarını ararlar. Bu yolla hem aileleriyle göçe katılan çocukların hem de ev sahibi ülkede doğanların/doğacakların kendi kültürlerine özgü eğitim taleplerinin karşılanması mümkün olabilir. Bu arayış biraz da göç edilen ülkede topluluk oluşturma durumuyla bağlantılıdır. Bu bağlamda Rusların Antalya'da kendi dillerinde eğitim veren okullar açmaları, bu okullara Rusya'dan bile öğrencilerin gelmesi, Antalya'da topluluk oluşturma eğiliminin bir göstergesi olabilir.

Aynı milliyete mensup, aynı dili konuşan veya aynı dine inanan göçmenler gittikleri ülkelerde dayanışma ilişkilerini geliştirmeye yönelik toplanma eğilimi gösterirler. Haberleşme ve ulaşım

teknolojilerinin yaygın olmadığı dönemlerde göçmenlerin bu ihtiyaçlarını birbirine yakın konumlarda oturarak karşılamaları söz konusuysa, küreselleşme dinamikleriyle ortaya çıkan ulaşım ve iletişim kabiliyeti, birbirinden uzakta oturan göçmenlerin çeşitli sosyal ağlar ve kurumlarla ilişkilerini sürdürmelerine olanak tanımaktadır. Yabancılar arasında görece çoğunluğu oluşturan gruplarda dernek kurma eğilimi yüksektir (Şen 2006). Rusların Antalya'da dernek kurmaları ve bu yolla ihtiyaçlarını, sorunlarını ve beklentilerini temsilci yoluyla iletmeleri, entegrasyon için çeşitli aktiviteler düzenlemeleri, onların hem varlıklarının kabul edilmesi, hem de hayatlarını daha kolay sürdürmesi açısından önemlidir.

Rusların Antalya'da kalıcılıklarını sorgulamanın yolları, Türkçeyi öğrenme, okul açma, dernek kurma ve mülk edinmedir. Bunlara ek olarak Rusların Ortodoks kilisesi kurulmasına yönelik uğraşları (Antalya Güncel-t.y.; medyaAntalya 2009), bu göç hareketini devamlı kılmaya yönelik işaretler olarak kabul edilebilir. İşyeri isimlerinin bir kısmının Rusça olması, çeşitli uyarı notlarında Rusçanın kullanılması da sosyal yaşamda hem turist hem de göçmen kabulünün belirtileri olarak sayılabilir. Bütün bunlar birleştiğinde ortaya yeni bir yaşam alanı çıkmaktadır. Bu alan kültürel bütünleşmenin gerçekleştiği, küreselleşmenin izlerini taşıyan ve aslında en önemlisi sınır kavramını ulusal sınırların dışına taşıyarak, ülkelerin uluslararası sınırlarını geliştiren özel bir oluşumdur ve Rusların Antalya'da meydana getirdikleri yaşam alanı tam da bu şekildedir.

Referanslar

- Abadan- Unat, N. 2000. “Küreselleşme, Göç ve Toplumsal Değişme” F.Atacan, F. Ercan, H. Kurtuluş, M.Türkay (Editörler) *Mübeccel Kıray için Yazılar Armağan Dizisi*. sf.41-56. Bağlam Yayınları. İstanbul
- Abadan-Unat, N. 2006. *Bitmeyen Göç, Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 2.Baskı. İstanbul.
- Aybay, R. 2007. *Yabancılar Hukuku*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 2.Baskı. İstanbul.
- Balkır, C., Kırkulak, B. 2009. “Turkey, the New Destination for International Retirement Migration” H.Fassmann, M.Haller, D.Lane (Editörler) *Migration and Mobility in Europe: Trends, Patterns and Control*. sf. 123-143. Edward Elgar. Cheltenham
- Balkır, C., Toprak-Karaman, Z., Kırkulak, B. 2008. “Yabancı Emekli Göçünün Sosyal ve Ekonomik Etkileri: Antalya ve Çevresinde Ampirik Bir Çalışma” C. Balkır (Editör) *Uluslararası Emekli Göçünün Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Antalya Örneği Çalıştay Kitabı* içinde, sf.8-38. Kutlu&Avcı. Antalya.
- Beller-Hann, I. 1995. “Prostitution and its effects in North-eastern Turkey” *The European Journal of Women’s Studies* 2: 219– 235.
- Bloch, A. 2010. “Intimate circuits: modernity, migration and marriage among post-Soviet women in Turkey” *Global Networks* 11 (4): 1-20.
- Buijs, G. 1993. “Introduction” G. Buijs (Editör) *Migrant women: Crossing boundaries and changing identities*. sf. 1-19. Berg Publishers. Oxford.
- Castles, S., Miller, M.J. 2008. *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Castles, S. 1999. “International migration and the global agenda: Reflections on the 1998 UN Technical Symposium” *International Migration*. 37 (1): 5-19.
- Danış, A.D. 2004. “Yeni göç hareketleri ve Türkiye” *Birikim* 184-185: 216-224.
- Deniz, A., Özgür, E.M. 2010. “Antalya Ruslar için ulusaşırı toplumsal bir alan mı oluyor?” *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, II. Seksiyon: Mekânsal ve Yaşamsal Nüfus Süreçleri. 3-5 Kasım 2010, Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 1994a. *Turizm İstatistikleri 1990*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yay. No: 1632, Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 1994b. *Turizm İstatistikleri 1992*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yay. No: 1673, Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 1994c. *Turizm İstatistikleri 1993*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yay. No: 1702, Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 1995. *Turizm İstatistikleri 1991*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yay. No: 1734, Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 1999a. *Turizm İstatistikleri 1994*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. No: 2257, Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 1999b. *Turizm İstatistikleri 1995*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. No: 2273, Ankara.

- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 2002. *2000 Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Antalya*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. No: 2706. Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 2003a. *Turizm İstatistikleri 1996-1999*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. No: 2762. Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 2003b. *Turizm İstatistikleri 2000-2001*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. No: 2767. Ankara.
- Devlet İstatistik Enstitüsü-DİE 2005. *Turizm İstatistikleri 2001-2003*. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. No: 2953. Ankara.
- Eder, M. 2007. "Moldovalı Yeni Göçmenler üzerinden Türkiye'deki neo-liberal devleti yeniden düşünmek" *Toplum ve Bilim*, **108**:129-142.
- Erder, S. 2007. "Yabancılaşmış kurgulanan ülkenin yabancıları" F.A. Arı (Editör) *Türkiye'de Yabancı İşçiler*. sf.1-80. Derin Yayınları. İstanbul.
- Erder, S. 2010. "'Düzensiz' göç, göçmen korkusu ve çelişen tepkiler" B. Pusch, T. Wilkoszewski (Editörler) *Türkiye'ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar-Bireysel Yaşamlar* sf. 41-55 Kitap Yayınevi. İstanbul.
- Erder, S., Kaşka, S. 2003. *Düzensiz Göç ve Kadın Ticareti: Türkiye Örneği*. International Organization for Migration. Geneva.
- Faist, T. 2003. *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. (Çev. A.Z. Gündoğan ve C. Nacar) Bağlam Yayınları. İstanbul.
- Gebelek, G. 2008. *The New International Migration from a Gender Perspective: A Case study of Post-Soviet 'Servants of Tourism' in Antalya*. MA Thesis in International Relations, Koç University. İstanbul
- Gökmen, Ç.E. 2011. "Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar" *Çalışma ve Toplum*, **2011/1**:201-232.
- Gülçür, L., İlkaracan, P. 2002. "The "Natasha" experience: Migrant sex workers from the former Soviet Union and Eastern Europe in Turkey" *Women's Studies International Forum*, **25**(4): 411-421.
- İçduygu, A. 2003a. "Irregular Migration in Turkey" *International Organization for Migration*, Migration Research Series No: 2.
- İçduygu, A. 2003b. "Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç Üzerine Bir Değerlendirme: Toplumsal, Siyasal ve Ekonomik Sonuçlar" *Uluslararası Göç ve Türkiye; Yeni Eğilimler, Sorunlar ve Çözüm Arayışları Sempozyumu*. 19-20 Aralık 2003, İBÜ İstanbul.
- İçduygu, A. 2004. *Türkiye'de Kaçak Göç*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları No: 2004-65. İstanbul.
- İçduygu, A. 2006a. "International Migration System between Turkey and Russia: The Case of Project-Tied Migrant Workers in Moscow" *Euro-Mediterranean Consortium for Applied research on International Migration Research Report* CARIM-RR 2009/18, European University Institute, Badia Fiesolana.
- İçduygu, A. 2006b. "A Panorama of the international migration regime in Turkey" *Revue Européenne des Migrations Internationales* **22**(3): 11-21.
- İçduygu, A. 2010. Türkiye'de uluslararası göçün arka planı: Küreselleşen dünyada "ulus-devleti inşa etmek ve korumak" B. Pusch ve T.Wilkoszewski (Editörler). *Türkiye'ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar-Bireysel Yaşamlar*. sf. 17-40 Kitap Yayınevi. İstanbul

- Iglicka, K. 2001. "Shuttling from the former Soviet Union to Poland: from 'primitive mobility' to migration" *Journal of Ethnic and Migration Studies*, **27**(3): 505-518.
- Levitt, P., Jaworsky, B.N. 2007. "Transnational Migration Studies: Past Developments and Future Trends" *Annual Review of Sociology*, **33**: 129-156.
- Kaiser, B.2010. "Avrupa Birliği uyum sürecinde Türkiye'nin yabancılar mevzuatı ve AB vatandaşı göçmenlerin yaşamları üzerindeki etkileri" B. Pusch, T.Wilkoszewski (Editörler) *Türkiye'ye Uluslararası Göç: Toplumsal Koşullar-Bireysel Yaşamlar*. içinde, sf. 57-72. Kitap Yayınevi. İstanbul
- Kaşka, S. 2006. The New International Migration and Migrant Women in Turkey: The Case of Moldovan Domestic Workers. *MiReKoc Research Projects 2005-2006*.
- King, R., Patterson, G. 1998. "Diverse Paths: The Elderly British in Tuscany" *International Journal of Population Geography*, **4**(2): 157-182.
- Kirişçi, K. 2008. "Informal 'Circular Migration' into Turkey the bureaucratic and political context" *CARIM AS 2008/21*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute.
- Kirişçi, K. 2003 "Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration" *Migration Information Source* November 2003 (Son erişim: 08.03.2011) <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=176>.
- Labadie-Jackson, G. 2008. "Reflections on domestic work and the feminization of migration" *Campbell Law Review* **31**(1): 67-90
- Lordoğlu, K. 2007. "Türkiye'deki çalışma hayatının bir parçası olarak yabancı çalışanlar" *Çalışma ve Toplum*, **2007/3**:11-32.
- Lordoğlu, K. 2008. "Travailleurs étrangers dans le secteurs du tourisme turc" M. Sarlet, A. Manço (Editörler) *Tourisme et Diversités facteurs de développement*. sf. 119-127 L'Harmattan. Paris
- Morokvasic, M. 1996. "Entre L'Est et L'Ouest, des migrations pendulaires" M. Morokvasic, H. Rudolph (Editörler) *Migrants: Les nouvelles mobilités en Europe*. sf. 119-158. Editions L'Harmattan. Paris
- Morokvasic, M., de Tinguy, A. 1993. "Between east and west: A new migratory space" H. Rudolph, M. Morokvasic (Editör) *Bridging states and markets: International migration in the early 1990s* sf. 245-263 WZB Berlin.
- Mutluer, M., Südas. 2005. "Yabancıların Türkiye'de Mülk Edinimi, Coğrafi Bir Yaklaşım" *Ege Coğrafya Dergisi*, **14**(1-2):45-55.
- Südaş, İ. 2011. "Two distinct groups of EU immigrants in coastal Turkey". *Siirtolaisuus- Migration 1/2011*: 26-37.
- Südaş, İ. 2009. "Uluslararası emekli göçünün Türkiye kıyı kentleri üzerindeki etkileri" *TÜCAUM V.Ulusal Coğrafya Sempozyumu 2008 (16-17 Ekim 2008) Bildiriler Kitabı* sf.135-146. Ankara.
- Südaş, İ., Mutluer, M. 2008a. "Ekonomik Etkileri Açısından Türkiye'nin Turizm Merkezlerine Yönelik Avrupalı Göçleri" *Ege Coğrafya Dergisi* **17**(1-2): 51-59.
- Südaş, İ., Mutluer, M. 2008b. "Migrations européennes vers les lieux touristiques turcs : effets économiques" M. Sarlet, A. Manço (Editörler) *Tourisme et Diversités facteurs de développement*. sf. 71-82. L' Harmattan, Paris

- Südaş, İ., Mutluer, M. 2006. "Immigration européenne de retraités vers la «Riviera turque»: le cas d'Alanya (côte méditerranéenne)" *Revue Européenne des Migrations Internationales*, **22**(3): 203-223
- Südaş, İ. 2005. *Türkiye'ye yönelik göçler ve Türkiye'de yaşayan yabancılar: Alanya örneği*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Turan, A.H., Karakaya, E. 2005. "Türkiye'ye emekli göçü: Didim örneği" *KEAS'05: Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, DPT-Pamukkale Üniversitesi, 13-16 Haziran 2005, Denizli
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK. 2006. *Turizm İstatistikleri 2004-2005*. Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları. No: 3037. Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK.2007. *Turizm İstatistikleri 2006*. Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları. No: 3072. Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK. 2008. *Turizm İstatistikleri 2007*. Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları. No: 3165. Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK. 2009. *Turizm İstatistikleri 2008*. Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları. No: 3261. Ankara.
- Ünlütürk-Ulutaş, Ç., Kalfa, A. 2009. "Göçün kadımlaşması ve göçmen kadınların örgütlenme deneyimleri" *Fe Dergi* **1/2**: 13-28.
- Yükseker, D. 2003. "Ulus ötesi göçler ve bavul ticareti" *Uluslararası Göç ve Türkiye; Yeni Eğilimler, Sorunlar ve Çözüm Arayışları Sempozyumu*, 19-20 Aralık 2003, İBÜ, İstanbul.
- Zlotnik, H. 1998. "International migration 1965-96: An overview" *Population and Development* **24** (3): 429-468

İnternet Kaynakları

- Antalya Güncel. 20.11.2009 *Rus Büyükelçi, Akaydın'dan Ortodoks Kilisesi için destek istedi*. <http://www.antalyaguncel.com/detay.asp?id=12099>
- Education and Culture DG Lifelong Learning Programme 2008. *Göçmenlik, İşgücü Piyasası ve Eğitimle İlgili Mevcut Göç Eğitimleri Hakkında Bir Analiz*. Proje numarası: 2008-1-SE1-LEO05-00423 Improved Future <http://www.improvedfuture.se/tur/SreportTR.pdf>. (Son erişim: 29.04.2011).
- International Organization for Migration-IOM 2011. *Russian Federation, Facts and Figures*. <http://www.iom.int/jahia/Jahia/activities/europe/eastern-europe/russian-federation/cache/offonce/> (Son erişim: 29.04.2011).
- Medyantalya. 20.08.2009 *Validen Ruslara Kilise Sözü*. <http://www.medyantalya.com/bolgesel/alanya/validen-ruslara-kilise-sozu.html>
- Lordoğlu, K. 2009. *Türkiye'de turizmde çalışan göçmenler ve işgücü piyasasında oluşan yeni sorunlar*. II. Uluslararası Eğitim ve Uyum Bağlamında Avrupalı Türkler Kongresi, . 14-16 Mayıs 2009, Anvers. http://www.kuvvetlordoglu.com/yazilar/Anvers_Kongre_metni1.pdf (Son erişim: 9.03.2011)
- Ryazantsev, S. V., Tkachenko, M. 2008. Emigration of women from Russia: Channels of departure and potential. *European Population Conference 9-12 July 2008 Barcelona* <http://epc2008.princeton.edu/download.aspx?submissionId=80168> (Son erişim 06.03.2011)
- Şen, F. 2006. *Almanya'daki Türkler: Entegrasyon ve Gettolaşma*. <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf>. (Son erişim: 29.04.2011).

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Resmi Web sayfası. www.tkgm.gov.tr

Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK 2011. *Turizm İstatistikleri 2000-2010, Giriş Yapan Yabancı ve Vatandaşlar*. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=51&ust_id=14. (Son erişim: 29.04.2011)

Üstübcü, A. 2009. "Türkiye'de göçün kadınsılaşması: Seks işçileri ve ev içi hizmetlilerin güvenlik sorunlarını ilişkilendirmek" *1. Hukukun Gençleri Sempozyumu*, 20-21 Mart 2009, Ankara. <http://www.umut.org.tr/HukukunGencleri/TamMetinlerSunular/AysenUstubici.pdf>. (Son erişim: 02.06.2010).

World Tourism Organization-UNWTO, 2009. *Tourism and Migration: Exploring the relationship between two global phenomena. Executive Summary* http://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/4B4B/2B75/5B33/6108/A0BF/C0A8/0164/89A7/Excerpt_Tourism_0020_and_0020_Migration.pdf (Son erişim: 13.03.2011).

Zueva, A. 2005. *Gendered experiences in migration from Russia to Hungary in the 1990s*. Multicultural Center Prague. http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/AZueva_Emigration_from_Russia_to_Hungary_1.pdf.

Notlar

- (1) Erder (2007) bu kavramı turist adı altında ülkeye çalışmaya gelen yabancılar için kullanmaktadır.
- (2) İsimler görüşmeye katılanların gerçek isimleri değildir ve yazarlar tarafından verilmiştir.
- (3) Parantez içindekiler yazarlar tarafından anlamayı kolaylaştırmak amacıyla yazılmıştır.
- (4) Rus Okulu'nun İngilizce tabelasına Antalya'da yaşayan Rusların tepki göstermesi nedeniyle 2010 yılında okulun tabelası Rusça olarak değiştirilmiştir.
- (5) Ülke genelinde yabancılar tarafından edinilebilecek taşınmazlar ile bağımsız ve sürekli nitelikte sınırlı aynı hakların toplam yüzölçümünün iki buçuk hektarı, il bazında edinebilecekleri taşınmazların ise; il ve ilçe yüzölçümlerinin binde beşini geçemeyeceği, ancak Bakanlar Kurulu'nun izniyle yine il ve ilçe yüzölçümünün binde beşini aşmama koşulu esas olarak, yabancı gerçek kişilerin sahip olabilecekleri taşınmazların yüzölçümünün otuz hektara kadar artırılması mümkündür (Aybay 2007: 205-209).